

**Како до
сеопфатен, фер и
ефикасен данок
во Република
Северна
Македонија?**

Република Северна Македонија
Министерство за финансии

СОДРЖИНА

Што е сеопфатен, фер и ефикасен даночен систем? _____	03
Кратка историја на данокот на личен доход _____	04
Воведувањето на прогресивното оданочување во 2019 - Научени лекции _____	06
За нееднаквоста _____	07
Проценка на ефектите од прогресивниот и повисок данок на личен доход од 2019 година _____	09
Цел и методологија на анализа _____	09
Резултати _____	11
Заклучоци од економската анализа _____	18
Следни чекори _____	19

Што е сеопфатен, фер и ефикасен даночен систем?

Концептот на сеопфатност на даночниот систем подразбира сите да плаќаат данок, на начин уреден со закон.

Добар данок е данокот кој државата може да го наплати.

Со стапка на неформална економија, проценета на 30–40 проценти од БДП, Република Северна Македонија не ги исполнува предусловите за сеопфатен и фер даночен систем. Неформалниот сектор, според извештајот на Светска Банка¹⁾, претставува главен кочничар на економијата кој мора да се третира со зајакнување на даночната администрација, поголема ефикасност на инспекциите и подобрување на давањето јавни услуги и на законите што влијаат врз деловното окружување.

Намалувањето на неформалната (сива) економија, е клучен чекор за воспоставување предвидлива и стабилна деловна средина, со рамноправни услови за работа и здрава конкуренција. Формализацијата на неформалната економија и сузбивањето на даночните затајувања, ќе доведат до зголемување на даночните приходи. Поголемите даночни приходи овозможуваат државата и институциите да пружат поквалитетни услуги и поголема социјална сигурност.

Борбата за намалување на сивата економија ќе ја зголеми правичноста на даночниот систем, ќе ја подобри довербата меѓу економските агенти, државата и граѓаните, и ќе го зголеми даночниот морал.

Ефикасноста кај даночниот систем подразбира минимален административен товар и едноставен начин на наплата кој е лесен и разбирлив за сите даночни обврзници. Минимизирањето на административниот товар може да се постигне со примена на новите технологии во насока на едноставни обрасци, автоматизирани процеси и лесно разбирливи правила за сите. Тоа овозможува лесна, фер и транспарентна контрола од страна на институциите. Исто така многу важно е да се алоцираат средствата од буџетот каде што најмногу ќе дадат ефект, а да се намалат непродуктивните трошења, при што на транспарентен начин истото да биде достапно до даночните обврзници.

1. Светска банка (2019) Западен Балкан – Редовен економски извештај бр.16, достапен на <http://pubdocs.worldbank.org/en/119321570485207843/WBRER16-MKD.pdf>

Кратка историја на персоналниот данок на доход

Иницијалната примена на Законот за персоналниот данок на доход започна со даночна прогресија со три даночни стапки (23%, 27% и 35%) од 1994 до 2001 година. По овој период, следеше редуцирање на прогресијата на две стапки (15% и 18%) од 2001 до 2004 година, па повторно враќање на прогресијата со три даночни стапки (15%, 18% и 24%), заклучно со 2006 година.

Табела 1: Преглед на даночните стапки од воведувањето на персоналниот данок на доход во даночниот систем на Република Северна Македонија

Период на важење	Висина на стапката на данокот на доход	Намалување на даночната основа
01.01.1994 - 05.02.2001 г.	до 2 МПП: 23% ; од 2 МПП до 5 МПП: 27% ; над 5 МПП: 35%	¼ од МПП остварена во РМ
06.02.2001 - 01.07.2001 г.	до 360.000: 15% ; над 360.000: 18%	Од 2001 г. годишното лично ослободување од 30.000 денари, се валоризира со коефициентот на пораст на МПП остварена во претходната година. Од 2009 г. годишното лично ослободување изнесува 84.000 (од тогаш во категоријата плата се вклучени и надоместите за исхрана и превоз). Личното ослободување постојано се корегира. За 2018 изнесува 90,372 денари.
02.07.2001 - 31.12.2004 г.	до 360.000: 15% ; над 360.000: 54.000 + 18%	
01.01.2005 - 31.12.2006 г.	до 360.000: 15% ; 360.000 - 720.000: 18% ; над 720.000: 24%	
01.01.2007 - 31.12.2007 г.	12%	
01.01.2008 - до 2018 г.	10%	

* МПП = месечна просечна плата

Извор: Законска регулатива за периодот од 1994 до денес

По период од 13 години прогресивно оданочување (од 1994 заклучно со 2006), почнувајќи од 2007 година Република Северна Македонија применуваше рамен данок, прво со стапка од 12% (2007), а потоа со стапка од 10% (од 2008 заклучно со 2018). Декларираната причина за воведување на рамниот данок беше дека тој ќе ја направи бизнис околината попријателска кон водењето бизнис, со истовремено зголемување на даночните приходи поради намалување на ефектот на даночната евазија. И покрај тоа што рамниот данок беше во сила цели 12 години (2007–2018), не е спроведена сеопфатна анализа за неговите ефекти.

Од 2019 година, со воведување на прогресивноста во даночниот систем, личниот доход е поделен на две групи: доход од труд и доход од капитал.

Табела 2: Данок на личен доход од 1 јануари 2019 година

ДОХОД ОД ТРУД		ДОХОД ОД КАПИТАЛ
За доход од работа, доходот од самостојна дејност, доходот од авторски и сродни права и доходот од продажба на сопствени земјоделски производи, данокот на доход се плаќа по прогресивни стапки		За доход од права од индустриска сопственост, доходот од закуп и подзакуп, доходот од капитал (дивиденди, камати), капиталните добивки и добивките од игри на среќа, доходот од осигурување и друг доход – единствена стапка од 15%
на годишна даночна основа	по стапка	
до 1.080.000 денари	10%	
од 1.080.001 денари	108.000 + 18% на делот од доходот над 1.080.000 денари	

Извор: Закон за данокот на личен доход

Доходот од камата на депозити и капитални добивки од хартии од вредност беше предвидено да започне да се оданочува со 15% од почетокот на 2020 година.

Со последната измена беше извршено редуцирање на намалувањето на даночната основа за тнр. „номирани трошоци“, создавајќи поширока даночна основа, а со тоа и поголеми даночни приходи со примена на истата даночна стапка.

Воведувањето на прогресивното оданочување во 2019: Научени лекции?

Прогресивниот данок се претстави во јавноста на 1 ноември 2018, додека законските измени се усвоија на 26 декември 2018 и влегоа во сила 5 дена подоцна. Декларираната цел на реформата беше намалување на доходната нееднаквост во Република Северна Македонија, иако мерено според Џини коефициентот, таа беше во постојан пад, од нивоа над 40% пред 2010 година, на 31.8% во 2018 година.

Клучниот наод врз кој се базираше воведувањето на прогресивниот данок беше високо учество на најдоходовните 1% во вкупниот доход, што е утврдено со податоци од Управата за јавни приходи, и тој износ бил 14.4% во 2017. Но, споредливоста на овој податок со податоците за другите земји (види [овде](#), стр.3) не е оправдана врз објективни принципи, поради неспоредливоста на изворите. Имено, за нивната неспоредливост укажува и самиот извор, Светската база на нееднаквост, во која за фискалниот доход се укажува: „Концептот на фискален доход варира со националното даночно законодавство, така што за да се направат меѓународни споредби, се претпочита да се користи концептот на национален приход.“ (види [овде](#)). Дополнително, се занемаруваше објавениот факт дека само околу 9% од масата на плати припаѓа на најдоходовните 1%, наспроти 90% од доходот од капитал кој завршува кај најдоходовните 1% од населението.

Стручната јавност упати повеќе предупредувања во врска со начинот и тајминот на носењето на даночната реформа. Дел од предочувањата беа дека е направено без консултации со коморите и бизнис заедницата – компаниите предочуваа за непредвидливоста, односно неможноста да се планира навреме новото оптоварување, што посебно може да влијае и на странските инвестиции. Исто така имаше предочувања дека ќе има избегнување особено заради можноста за лесно движење на капиталот во соседните земји како и префрлање на дел од доходот на други лица со искористување на легални можности.

Во специфичниот политичко-општествен контекст во кој се наоѓа(ше) Република Северна Македонија, оправдано беше да се размислува дека концентрацијата на доходот кај најдоходовните 1% била примарно детерминирана од други економски политики (на пример, ослободувањето од плаќање придонеси на плати кои надминуваат тогашни 12 просечни бруто плати) и од политиката генерално (на пример, преференцијален третман кај јавните набавки). Ниту за ова прашање не се даде доволно образложен одговор.

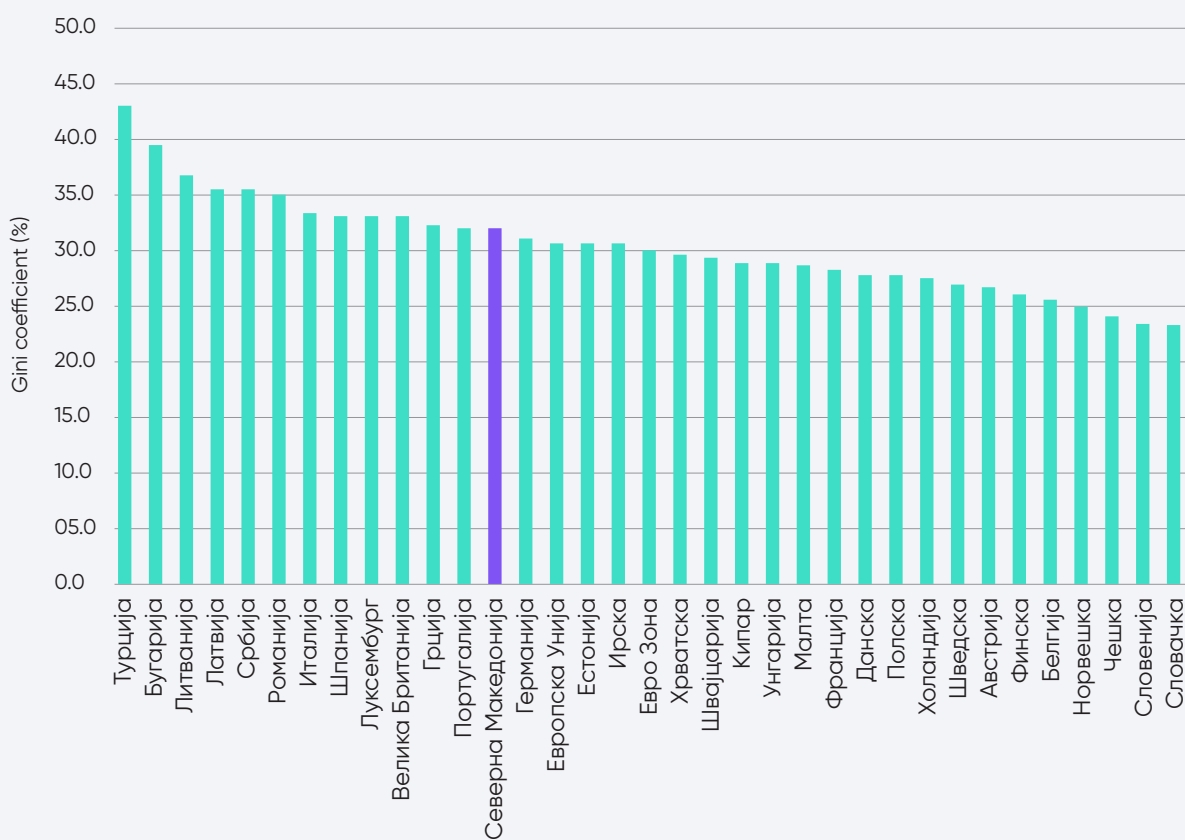
Сепак, севкупно земено, прогресивниот данок може да има општествено корисна функција, бидејќи може да придонесе за подобрување на распределбата на доходот. За да ја има таа улога и ефектот да биде оптимален, даночните обврзници мора да имаат доверба во системот, да веруваат дека нивните пари ќе бидат потрошени соодветно, да не се чувствуваат казнети, туку напротив, да сакаат да плаќаат данок, верувајќи дека со тоа придонесуваат кон подобро општество. „Даночното избегнување“ – кое е наод од ригорозна економска анализа претставена подолу – покажува дека таквата доверба во системот, во моментот, е недоволна, за да една ваква крупна даночна промена ги даде посакуваните резултати. Со други зборови, граѓаните и системот не биле подготвени во тој момент за прогресивниот и повисок данок на личен доход.

За нееднаквоста

Нееднаквоста, генерално, ја влошува општествената кохезија, креира средина во која луѓето немаат еднакви можности, преку што се забавува економскиот раст. Република Северна Македонија спаѓа во земјите кои имаат умерено ниво на доходна нееднаквост, мерена според коефициентот Џини, што значи дека постои нееднаквоста, но истата е умерена. За да може да се влијае на понатамошно намалување на нееднаквоста со даночна политика, пред сè треба да се решат поголемите проблеми како намалување на даночната евазија и зајакнување на транспарентна и ефективна алокација на буџетските средства. Имено за да се воведат прогресивното оданочување како коректор за нееднаквоста неопходно е да се создадат клучните предуслови.

Графиконот 1 покажува дека во 2018 година (или последна година за која постои податок), доходната нееднаквост во земјата е многу слична со таа од Германија и со просекот на Европската Унија, и значајно подобра од други земји членки на Унијата, како на пример, Италија.

Графикон 1: Доходна нееднаквост во Европа (Џини), 2018 година (или последна расположлива)

Извор: Еуростат база (анг. Eurostat database)

Проценка на ефектите од прогресивниот и повисок данок на личен доход од 2019 година

Цел и методологија

Целта на анализата е да ги оцени ефектите од прогресивниот и повисок данок на личен доход воведен во 2019 година, врз распределбата на доходот и буџетските ефекти.

Анализата се заснова врз моментално расположливи податоци, а тоа се податоци за периодот јануари-јуни 2019 година, кои се споредуваат со истиот период од 2018 година поради конзистентност. Податоците се извлечени од датабазата на Управата за јавни приходи, која ја регистрира секоја трансакција која подлежи на данок на личен доход, пришто регистрирани се бруто и нето износот и износот на платениот данок. За двата периоди на располагање се околу 8 милиони трансакции.

Предноста на користење на овие податоци е што тие овозможуваат ефектите да се согледаат релативно кратко по нивното настанување, а притоа да овозможат прецизна оценка. Недостатокот од користење на овие податоци е што тие не се годишни, меѓутоа во тој поглед, поволно влијаат следните два аспекти.

Прво, помеѓу двата анализирани периоди од 2018 и 2019 година, не постојат промени во други политики кои можеле значајно да влијаат врз распределбата на доходот. Такви се, на пример, минималната плата (која помеѓу овие два периоди има само минорен пораст детерминиран од законската обврска за усогласување), социјалната помош (чие ремоделирање стана ефективно дури на почетокот на јуни 2019 година), земјоделските субвенции (кај кои не настанаа значајни промени итн.).

Второ, поради отсуство на влијанија врз распределбата, освен од прогресивниот данок, доволно е буџетските ефекти да се согледуваат во

однос на поставениот праг, и тоа 540.000 денари за период од 6 месеца, со оглед дека на агрегатно ниво, или во просек, движењата во другата половина од годината се исти како и тие во анализираната половина. Оттука, ефектот од користење шестмесечни податоци евентуално може да е неповолен само во делот на дивидендите.

Ваквата анонимизирана база е прочистена за вработени на скратено работно време, со оглед дека при проекциите, во отсуство на податок за бројот на работни часови неделно, не може да се гарантира кредибилност; како и од еднократни приходи од земјоделие или други еднократни приходи кои во целиот шестмесечен период не надминуваат вкупно 6.000 денари, за лица кои не оствариле друг приход освен ваквиот инцидентен приход.

Потоа, од вака прочистената база, направена е репликација на прибраните приходи од данокот на личен доход во буџетот. **Во неа, особено е водено сметка за опфаќање на вкупната обврска за данок на личен доход.**

Имено, поради начинот на пресметка, во пракса, едно лице кое прима две различни трансакции во два различни дена, ќе плати данок на личен доход по повисоката стапка на износот кој го надминува месечниот праг, но поединечно на секоја трансакција. Системот, моментално, не препознава дека веќе со првата трансакција лицето го надминало прагот и дека втората трансакција треба да биде оданочена со 18% во целост. Всушност, во пракса, ни тоа не би било правилно, бидејќи релевантен е годишниот, а не месечниот праг. Меѓутоа, моделирањето на податоците овозможува ова да биде корегирани, и **износот на данок на личен доход кој го пресметуваме да го вклучува наплатениот и пресметаниот (оној кој се должи, а не е наплатен) данок, кој УЈП ќе го прибере на крајот од годината.**

Со овие пресметки, се добива износ на вкупен приход од данок на личен доход (значи, не само од прогресивниот данок) кој е еднаков со тој што Министерството за финансии го објавува во буџетските информации на месечно ниво (минорните разлики се должат единствено на погоре-описаните прилагодувања на базата за вработените со скратено време и инцидентните приходи). **Тоа претставува првото ниво на контрола на точноста на пресметките.**

Методолошкиот пристап во пресметката на ефектите врз распределбата се состои во пресметка на Џини коефициент. **Тој коефициент, поради свесноста за меѓународната методологија, овде го нарекуваме само распределба, бидејќи оригиналниот Џини исклучиво се калкулира на доходот по глава на член на домаќинство, а не по индивидуа.** Со други зборови, Џини го исклучува ефектот на нееднаквост во рамки на домаќинството и се интересира за нееднаквоста меѓу домаќинствата.

Џини коефициентот го пресметуваме во три варијанти: **за 2018 година, за 2019 година и за 2018 година доколку била применета структурата на оданочување на личниот доход од 2019 година.** Ги претставуваме само разликите, поради погореобразложената причина според која пресметуваме распределба меѓу индивидуи а не меѓу домаќинства. Водиме контрола за природниот раст на доходите, генериран од растот на економијата и вработеноста.

Резултати

Ги претставуваме резултатите по вид на доход.

Прогресивниот **данок на доход од вработување** благо и незначително ја подобрил распределбата на платите. Таа се подобрила за помалку од еден процентен поени (п.п.). Притоа, проектираното подобрување на распределбата изнесува 0.63 п.п, додека оствареното изнесува 0.9 п.п. Прибраните и проектираните приходи се разликуваат само за 0.2%. Двата наоди укажуваат дека кај доходот од плати ефектот е во голема мера во линија со очекуваниот ефект, иако тој е многу мал.

Спореден резултат од оваа анализа е дека најдоходовните 1% приматели на плата учествуваат со 5.3% во вкупниот доход, што е намалување од 6% во 2018 година, додека учеството само во масата на плати изнесува 7.1% и е намалено од 8% во 2018 година.

Овие наоди упатуваат на тоа дека извор на нееднаквоста во Република Северна Македонија не се платите, што е особено важен наод имајќи

предвид дека **64%** од прибраниот данок на личен доход доаѓа од платите. Во следната табела се претставени **три останати доходи од работа: други лични примања од плата, договорни услуги и авторски договори.** Тука доаѓаме до првите резултати вредни за поголемо внимание. Кај сите три категории, **проектираната распределба е за 6 до 10 пати пониска од остварената распределба.** Навидум, ова е одличен резултат.

Табела 3: Ефекти врз распределбата – друг доход од труд

Опис	Подобрување во распределбата на доходот (п.п.)	
	Остварена	Проектирана
Други лични примања од плата	3.68	0.36
Договорни услуги	2.76	0.42
Авторски договори	2.27	0.41

Извор: Сопствени пресметки согласно претставената методологија

Но, **ако прогресивниот данок на доход од труд направил значајно подобра распределба од очекуваната, тогаш требало да донесе и значајно повисоки приходи.** Но, се случило спротивното. **Кај сите три категории, приходите се значајно пониски од потенцијалот** детерминиран од погорното однесување на распределбата:

Табела 4: Буџетски ефекти – друг доход од труд

Опис	Прибрани приходи во однос на потенцијалот
Други лични примања од плата	-32.0%
Договорни услуги	-13.8%
Авторски договори	-34.4%
Дополнителни буџетски сретства што можеле да се приберат	3.5 мил. ЕУР

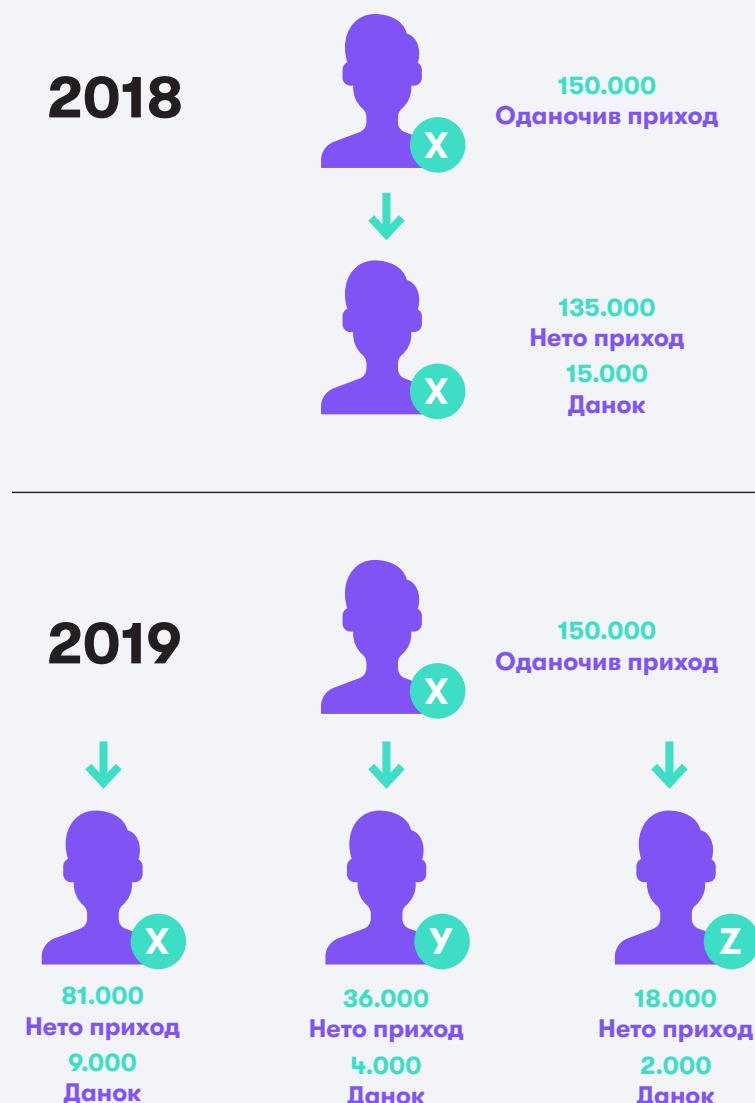
Извор: Сопствени пресметки согласно претставената методологија

Кои се потенцијалните објаснувања на овој парадокс?

Помеѓу двата периоди на набљудување настанало т.н. **даночно избегнување**. Имено, обврзниците веројатно одлучиле **своите доходи да ги префлат во други даночни системи** или да ги **префрлаат на други лица кои сèуште не го надминале или знаат дека нема да го надминат прагот за прогресивното оданочување**.

Следната слика дава илустрација за ваквиот сплет на ефекти.

Слика 1: Илустрација за ефектот на даночно избегнување

Ако ги примило само лицето X, данокот ќе изнесувал $9.000 + 60.000 \times 18\% = 19.800$ ден.

Префлањето на доходот во други даночни системи (на слика 2 е прикажано оданочувањето на данокот од доход на соседните земји) или на сметки на други лица (долниот дел од слика 1) придонело распределбата да изгледа фиктивно подобра, иако буџетскиот ефект е значајно послаб.

Слика 2: Споредба на оданочувањето на доходот од работа со соседните земји со конкурентни даночни системи

Забелешка: Во Косово, 0% за плата до 960 евра, 4% за плата 960 - 3.000 евра, 8% за плата 3.000 - 5.400 евра и 10% за плата над 5.400 евра годишно

Префлањето на доходот во други даночни системи или на сметки на други лица (долниот дел од сликата) придонело распределбата да изгледа фиктивно подобра, иако буџетскиот ефект е значајно послаб. Свкупно, **по овие три основи (други лични примања од плата, договорни услуги, авторски услуги) се изгубени 3.5 милиони евра даночни приходи** кои можеле да се приберат, но не се прибрале бидејќи даночните обврзници го промениле своето однесување.

Притоа, да забележиме дека кај другите лични примања од плати, овој ефект произлегува од нивното исплаќање во декември 2018 година, наместо вообичаената исплата во јануари-февруари 2019 година. Оттука, иако станува збор за даночно избегнување, тоа е од еднократна природа.

Следно ги претставуваме резултатите кај доходите од капитал.

Следната табела покажува драстична разлика меѓу оствареното и проектираното подобрување на распределбата само кај закупнините, но не и кај дивидендите.

Табела 5 – Ефекти врз распределбата – доход од капитал

Резултати	Подобрување во распределбата на доходот (п.п.)	
	Остварена	Проектирана
Закупнини	2.40	0.01
Дивиденди и камати	-0.11	0.01

Извор: Сопствени пресметки согласно претставената методологија

Кај закупнините настанало даночно избегнување, со комбиниран траен ефект (фиктивно префрлање на други приматели) и еднократен ефект (исплата на закупнина за одредени месеци или цела 2019 година на крајот од 2018 година). **Изгубените приходи по оваа основа се проценуваат на 0.7 милиони евра.**

Вкупно, износот на остварени приходи само од прогресивната и повисока стапка на личен доход (со анулиран ефект од пораст на плати и вработувања) за првите 6 месеци од 2019 е 12.7 милиони евра. Потенцијалниот приход, доколку субјектите не го променеле своето однесување, односно немало „даночно избегнување“, ќе бил 19.2 милиони евра. Оттука, вкупно изгубените приходи што можеле да се приберат, а не се прибрале, се оценети на 6.5 милиони евра, што претставува 51.2% од прибраните приходи од прогресивниот и повисок данок на доход. Тоа се средства кои буџетот можел да ги има, но не ги добил поради промената во однесувањето на даночните обврзници.

Притоа, во структурата на дополнително прибраниот данок како резултат на даночната реформа за прогресивен и повисок данок на личен доход, приходите од прогресивниот данок учествуваат со 38.5%, додека приходите од повисоката стапка на данок на доход од капитал изнесуваат 61.5%.

На следниот графикон претставуваме уште една индикација за променетото однесување на обврзниците. Со оглед дека проектираните ефекти врз нееднаквоста од прогресивното и повисоко оданочување на личниот доход се мали, за очекување е дека оваа мерка ќе „симне“ мал број обврзници од категоријата најдоходовни 1% во 2018 година во следната 2019 година.

Навистина, според пресметките и проекциите, **само 1% од најдоходовните 1% во 2018, поради даночната реформа, ќе преминеле во 98-от перцентил во 2019.** Но, во реалноста, **преминале 29% од обврзниците.** Секако, значаен дел од ваквото движење (на едно лице меѓу перцентили) е поради други лични и вкупни, пазарни и непазарни фактори, меѓутоа разликата меѓу очекуваните 1% и реалните 29% кои се симнале од најдоходовните 1% обврзници на данок на личен доход е голема и мошне индикативна.

Графикон 2: Лица кои биле во топ 1% во 2018 година (само лица кои се појавуваат и во 2018 и во 2019 година)

Извор: Сопствени пресметки согласно претставената методологија

Заклучоци од економската анализа

Прогресивниот и повисок данок на доход може да изврши позитивни општествено-економски влијанија преку подобрување на распределбата на доходот. Ефектите од реформата од 2019 година врз распределбата на доходот се оценети како многу мали, односно скоро незначителни за да направат значајна општествена или лична разлика во животниот стандард, ниту врз буџетските приходи. Напротив, реформата придонесла обврзниците на данокот на личен доход, особено во делот на договорните услуги, авторските договори и закупнините да го променат своето однесување, и така вештачки или фиктивно да го зголемат ефектот на распределбата, но истовремено значајно да го ослабнат буџетскиот ефект.

Потенцијалните објаснувања за промената на однесувањето на обврзниците вклучуваат:

- Мерката била воведена во специфичен политички и општествено-економски контекст;
- Обврзниците (имале чувство дека) не биле консултирани;
- Обврзниците не чувствувале дека добиваат повеќе и подобри услуги од државата затоа што плаќаат повеќе;
- Обврзниците, особено продуктивен сегмент кој заработува исклучиво доход од труд, се чувствувале казнети;
- Обврзниците забележуваат сива економија наоколу („Зошто јас да плаќам повеќе, ако тој не плаќа воопшто?“).

Оттука, анализата на податоците укажува дека за да ефектите бидат оптимизирани, потребно е зајакнување на довербата кај засегнатите страни и јакнење на даночниот морал. Особено, довербата треба да јакне кај обврзниците кои остваруваат главно доход од труд. Дополнително, во насока на целосно заокружување на прогресивното оданочување, потребно е:

- Да се работи на јакнење на инклузивноста на засегнатите страни во процесот;
- Да се преоценат ефектите од мерката со користење годишни податоци штом тие станат достапни (и, особено буџетските и редистрибутивните ефекти по мерката за субвенционирање на растот на платите)

- Да се оптимизира решение кое би наишло на широко прифаќање, во кое:
 - Централна улога во дебатата за нееднаквоста ќе има домаќинството (иако индивидуата ќе остане даночен обврзник)
 - Ќе има потенцијални олеснувања за одредени карактеристики на домаќинството (пр., деца кои се школуваат, партнер кој е невработен итн.)
 - Ќе се неутрализира ефектот од прогресивното оданочување на одредени високо-продуктивни обврзници кои директно учествуваат на глобален (а не на локален) пазар
 - Ќе се дефинираат повеќе стапки (скалила), за да доведат до подобар исход.

Следни чекори

Со оглед дека ефектот од прогресивниот и повисок данок на доход врз подобрување на доходната нееднаквост во Република Северна Македонија е минорен и неповолно одреден од променетото однесување на даночните обврзници во насока на даночно избегнување, **прогресивниот и повисок данок на личен доход се става во мирување во следните 36 месеци.**

Според тоа:

- **До 1 јануари 2023, стапка од 10%** ќе се применува на доходот од работа, доходот од самостојна дејност, доходот од авторски и сродни права и доходот од продажба на сопствени земјоделски производи (односно на оној доход за кој сега е утврдена прогресија).
- **Согласно со ставањето во мирување на прогресивната стапка, во мирување ќе биде ставена и стапката од 15% на доходот од капитал,** односно стапка од 10% ќе се применува и за доходот од права на индустриска сопственост, закуп и подзакуп, капитал, осигурување и друг доход. Стапката од 15% ќе остане да се применува на доходот од игри на среќа.
- Даночните олеснувања остануваат непроменети.

Покрај **дизајнот на самото решение** на даночната реформа, подеднакво важен е и **начинот** и **тајмингот** на спроведување.

Министерството за финансии цврсто останува на ставот дека прогресивен данок на личен доход може да даде добри општествено-економски ефекти и поправедно и поразвиено општество, доколку се исполнети следните предуслови:

- Има оптимален дизајн, во чиј центар е домаќинството;
- Донесен е во консултативен процес со сите засегнати страни, и врз основа на објективни анализи и истражувања;
- Зајакнати се механизмите за елиминирање на сивата економија, во рамки на холистички пристап согласно Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2018–2022 и нејзино унапредување;
- Подигната е довербата во институциите;
- Воспоставени се ефикасни и ефективни процеси со искористување на потенцијалот од технологијата, со цел намалување на административниот товар.